

K čemu jsou Diskusní fóra v IS MU

*Michal Brandejs, Miroslava Misáková,
FI MU*

Diskusní agenda v ISu funguje již několik let. Během uplynulých prázdnin prošla značnou rekonstrukcí. Pojd'me si představit důvody, které k tomu vedly, a novinky, které to přineslo. Nejdříve ale k obecnému fungování DF pro ty, kdo je nepoužívají.

Principy fungování DF

Fóra jsou určena primárně ke sdílení informací souvisejících s během školy. Nevylučuje se ale ani komunikace za jiným účelem, pokud není obtěžující. Přispívat může v principu každý aktivní student nebo pracovník univerzity. Pro témata související se školou fungují tzv. *fakultní fóra*, tzv. *plkárny* pokrývají témata další. Zvlášť fungují tzv. *předmětová fóra*, kam smějí psát studenti konkrétního předmětu. V předmětových fórech je v současné době evidováno 423 095 příspěvků v 54 162 vláknech. Pro čtení jsou předmětová fóra dostupná všem uživatelům IS.

V mimopředmětových fórech příspěvky tzv. *expirují*, tj. mizí do archivu po určité době, kdy na ně není reakce. V reálu to znamená, že aktuálně dostupný je v DF přibližně poslední měsíc této komunikace. Nyní je to 24 168 příspěvků v 535 vláknech.

A nyní se již věnujme novinkám v agendě diskusních fór IS MU.

1 Diskuse pro výukové účely – předmětová fóra

1.1 Problémy

Teoretici e-learningu se shodují v tom, že možnost diskuse je pro elektronicky podporovanou výuku dobrá až klíčová věc. Při seriózním pokusu použít diskusi didakticky však může učitel narazit na řadu potíží, například:

Odpovídání učitelem na dotazy studentů.

Nejprvoplánovitějším využitím diskuse je kladení otázek, které by student jinak učiteli zaslal e-mailem, ať už organizačních či k vyučovanému obsahu. Výhodou je, že odpověď si přečte více

studentů. Přesto však určitá „nízkoprahovost“ diskusního fóra může vést k tomu, že studenti, místo aby potřebnou informaci nejdříve hledali sami, se nejdříve ptají. Učitel si musí stanovit hranice, jak k těmto dotazům přistupovat; pokud by byl studentům k dispozici neustále, přetíží ho to a zanevře na agendu/metodu jako na celek.

Chatování – neproduktivní povídání si.

Protože s diskusemi jako součástmi výukového procesu jsou malé zkušenosti, může být pro část studentů těžké stanovit si hranice toho, co je ještě přínosné. Při diskusi v rámci kontaktní výuky by je „zarazil“ patrně vyučující, nebo by lépe věděli, kolik času je celkem na téma k dispozici.

Vyzývání studentů k diskusi.

Schopnost mít svůj názor, schopnost pregnantně ho vyjádřit, argumentovat ve prospěch svůj případně v neprospěch protinázoru, kriticky analyzovat a vůbec prostě ovládat dialektiku :-)) je sada dovedností, která se studentům v praxi bude nesmírně hodit. Jak je ale známo i z kontaktní výuky, nejsou „diskuse“ mezi studenty nijak oblíbenou součástí výuky – zejména proto, že jde o vágní úkol, ve kterém na předchozích typech škol nebyli cvičeni. Elektronické prostředí může části studentů pomoci (odpadá ostych z mluveného projevu), ale jiná část může být inhibována ještě více. Obvykle musí učitel diskusi vhodně „rozproudit“, což je poněkud magický proces, závislý na osobnosti konkrétního vyučujícího.

Opanování diskuse pouze několika grafomany.

Učitel může mít didaktický záměr vybudit k činnosti většinu svých studentů; ti však mohou být odrazeni produkcí několika psavých jedinců.

1.2 Řešení v IS MU

Jak se tyto potíže pokouší řešit e-learningové systémy? Různými způsoby usměrňování diskuse tak, aby studentům bylo zřejmější, co je žádoucí chování. Nová verze DF k tomu nabízí tyto mechanismy:

a) K vynucení struktury

Záhlaví fóra.

Oblast, kam učitel typicky specifikuje „pravidla hry“, případně zde upřesňuje aktualizované pokyny, často pokládané dotazy atd. Po přečtení ji

čtenář vidí sbalenou (skrytou), ale pokud v záhlaví dojde ke změně, automaticky se opět rozbalí.

Kdo smí číst, psát. Anonymita.

Učitel může fórum omezit např. na studenty jen určité seminární skupiny. Lze také skrýt identitu přispívajících (učitel ji vidí).

Kdy.

Ke koncentraci na určité diskusní téma či úkol přispívá otevření a uzavření fóra – diskuse k tématu probíhá např. dva týdny, což je předem známo.

Čtení až po vložení příspěvku.

Čtenář, který ještě nepřispěl (např. neodpověděl na diskusní tezi), nevidí, co již napsali spolužáci.

Maximálně jeden příspěvek.

Tato volba z fóra dělá vlastně určitý typ jednoduché odevzdávací.

b) K vynucení angažovanosti

Bodování do poznámkového bloku.

Přibyl pohodlný způsob, jak přímo u příspěvku zadat učitelův komentář včetně bodů.

Uživatelské hodnocení.

Čtenáři se také mohou hodnotit vzájemně, podobně jako např. ve Fotobírci IS MU.

Tyto nástroje lze zkombinovat např. do výukové aktivity „týdenní řízená diskuse“: Učitel stanoví diskusní tezi a nastaví, že každý může napsat max. jeden příspěvek, nemůže číst příspěvky ostatních. Příspěvky ohodnotí, ev. na ně zareaguje. Otevře fórum pro čtení. Následuje volná diskuse, např. s motivací „pětí nejhodnotnějším komentářům řešení vašich kolegů udělím další body“. Nakonec diskusi uzavře úplně a přejde k jinému úkolu, aby netřástil pozornost studentů.

2 Tematická diskusní fóra

Novým pojmem v agendě DF je *tematické diskusní fórum*. Je to nástroj pro zájemce o dlouhodobé moderování specifického tématu, nad kterým chce mít plnou kontrolu. Vydělením tématu z plkáren, využitím záhlaví fóra a případně dalších nastavení může moderátor fóra docílit kvalitnější méně plkací diskuse. Zda bude tento předpoklad naplněn, ukáže teprve budoucnost.

Tematické fórum se také hodí pro komunikaci se specifickým účelem – například pro nové *Podnětovny ISu*, které slouží pro sběr námětů a připomínek k agendám ISu. Zde není příliš žádoucí diskuse, spíše krátké vyjádření názoru či nápadu, aby jej mohli převzít is-techničky nebo vývojáři.

3 Uzavřené diskuse

Důležitým prvkem nové implementace DF je mechanismus nastavitelných přístupových práv u jednotlivých fór. Toto bude využito zejména v diskusích v agendě Absolventi, která bude spuštěna v blízké budoucnosti. Předpokladem je, že absolventi si na základě mediální kampaně ožíví svůj záznam v IS, sdělí na sebe kontakt, začnou komunikovat s dalšími uživateli. Snahou bude předpřipravit jim v IS tzv. *absolventský kruh*, tj. pokusit se vymezit jejich spolužáky tak, jak je v době studia vnímali (zřejmě absolventský ročník určitého oboru). Diskuse a další komunikační nástroje budou omezeny vždy právě na onen absolventský kruh.

Možnost nastavit si u tematického DF přístupová práva mohou využít i další uživatelé – v současné době funguje uzavřená diskuse studentských poradců všech fakult.

4 Hodnocení diskusních příspěvků

Obecných diskusních fór a plkáren se reimplementace dotkla ve dvou oblastech: na prezentační úrovni (použití AJAXu pro dotahování různých informací do stránky a celkové zpřijemnění ovládání) a v novém čtecím režimu: (číst) "jen dobré" (příspěvky). Tento režim se snaží využít údaje z nového mechanismu – hodnocení příspěvků.

Oč přesně jde? U příspěvku je zobrazeno menu s volbami: Vtipné, Zajímavé, Informačně přínosné, Otravné, Mimo téma, Nemám názor.

System počítá sumu kladných a záporných bodů přidaných volbou určité možnosti. Inspirovali jsme se systémem hodnocení na serveru Slashdot (tam je ale systém mnohem komplikovanější). Základní preferencí byla snaha sbírat nikoliv populární příspěvky (ve smyslu „souhlasím s autorem“), ale obecně diskusně kvalitní

příspěvky. Důvodem je pokus odfiltrovat nehodnotné (chatovací) příspěvky čtenářům, kteří nemají čas je číst. Filtrování by mohlo provádět jádro čtenářské obce diskusních fór - existuje skupina uživatelů, která si agendu oblíbila a pravidelně masivně čte prakticky všechno. Pokud by se pravidelně věnovala také hodnocení příspěvků, mohla by sloužit jako „bojovníci v první linii“ pro mlčící a méně přispívající většinu čtenářů fór; ti by si při čtení zvolili zobrazovat „jen dobré“ příspěvky.

Zda tato konstrukce ob stojí v realitě, se teprve ukáže - po delším rozběhu podzimního semestru. V současné době si hodnocení výrazněji vyzkoušelo asi 300 osob, přičemž pomyslnou první cenu v soutěži o nejotravnější příspěvek získává sdělení

„vazeny pane kolego. uvedomte si, prosim, ze jste dospely clovek. tohle neni materska skolka a nikdo vam nebude predkladat svacinku ani vas vodit za rucicku. jestli se vam to nelibi, studovat vas nikdo nenuti.“

s počtem 57 záporných bodů.

Některé diskusní systémy na Internetu používají kromě hodnocení příspěvků i systém tzv. *karmy*, což je zprůměrované hodnocení uživatele - jak kvalitní jsou jeho příspěvky. Pro zajímavost uvedme, že kdyby IS karmu počítal, byli by prozatím nejlepší uživatelé kolem 9-20 bodů, nicméně s velmi malým počtem (zřejmě celkem vydařených) příspěvků. Na opačné straně spektra vyniká nejmenovaný uživatel, který za svých 22 příspěvků nasbíral přibližně 300 záporných bodů.

Podrobnější rozbor cílů systému hodnocení a diskusí kolem nich může případný zájemce nalézt v tematickém fóru *Hodnocení příspěvků v DF*.

5 Blogy

„Vedlejším produktem“ nové implementace DF jsou také blogy. Blog je komunikační nástroj obvykle typu 1:N - autor blogu na něm pravidelně uvádí relativně delší články, ve kterých komentuje svůj život nebo libovolné jiné dění. Datově jde o strukturu velmi podobnou tematickému fóru, pouze prezentačně se odlišuje - článek je

zformátován jinak než reakce na něj a stránka blogu je uzpůsobena k očekávanému menšímu množství příspěvků než u diskuse.

Hlavní využití blogů očekáváme opět v agendě Absolventů, tzv. blogy „Vzkazy pro přátele“. Předpoklad je, že po prvotním setkání se v ISu, určité diskusí, případně i domluvení setkání ve fyzické realitě se většina absolventů do IS bude vracet jen zřídka, pouze když bude mít nové oznámení ze svého života (děti, změna práce, bydliště ap.). Tento typ oznámení uvede právě formou blogového příspěvku. Očekáváme, že většina spolužáků si zapne obesílání o změnách ve *Vzkazech pro přátele* e-mailem a tak zůstanou v průběžném kontaktu.

Blogy nicméně může samozřejmě použít aktivní uživatel nebo skupinka uživatelů i ke komunikaci za jiným účelem - např. psát blog katedry. V některých e-learningových systémech se blogy používají dokonce i k výukovým účelům - když studenti např. spolupracují na nějakém reálném projektu a informují o něm školní či mimoškolní veřejnost.

6 Závěrem

Závěrem mi dovoluňte malou úvahu, v čem je agenda diskusí v ISu odlišná od libovolného jiného diskusního serveru v Internetu. Například:

- Specificky předvybraná skupina uživatelů. Působí na univerzitě v konkrétním městě Brně, pravděpodobně sdílí řadu diskusních témat.
- Komunikace není anonymní. To je asi hlavní důvod, proč je diskuse podstatně kvalitnější než na běžných serverech v rubrikách "reakce čtenářů". Zajímavé bude sledovat v tomto ohledu chování případných anonymních přispěvatelů (tematické DF nebo blog lze nyní otevřít i přispěvatelům z Internetu).
- Kontinuální vývoj úrovně diskusní etiky. I když lze netiketu předem hlásat, účinnější je vždy přímý dlouhodobý zážitek plus typizované mantinely chování již nastavené v dané komunitě. Za několik let používání DF opadly původní chatovací potíže, lidé jsou schopni se sami či vzájemně usměrnit.
- Z technického hlediska jsou poměrně unikátní threadovaná vlákna (tím chci říci, že diskuse

se může větvit, není nutno psát či číst lineárně) v kombinaci s tím, že IS zaznamenává, které příspěvky jste již přečetli.

Jaký je tedy smysl novinek v této agendě? Zhruba čtverý:

- učiteli dát nástroje pro didaktické používání diskuse (lepší možnost donutit studenty, aby formulovali postoje a diskutovali o nich);
- akademické obci MU dát možnost číst výběr z DF (omezit si čtení DF na „jen dobré“, odfiltrovat si chat);
- skupinkám absolventů umožnit povídat si mezi sebou v uzavřených fórech;
- lidem se zájmem dlouhodobě udržovat kvalitní diskusní klub na určité téma umožnit toto v tematických DF.

Doporučujeme i čtenářům Zpravodaje ÚVT vyzkoušet si nové funkce DF, najdete je v IS pod odkazem *Diskuse*. Budete-li mít podněty či dojmy týkající se hodnocení diskusních příspěvků, můžete využít tematického DF k tomuto účelu. Chcete-li diskusi zkusit použít ve výuce, může vám poradit fakultní e-technik, který následně velmi uvítá sdělení vašich zkušeností. □